

БОЛОВСРОЛ, ТҮҮНИЙ ЗОРИЛГЫН ТУХАЙ Ж.ДЬЮИГИЙН ҮЗЭЛ, ТҮҮНИЙ АЧ ХОЛБОДОЛ

*Р.Дарьхүү (Ph.D), Г.Уянга (Докторант)
МУИС-ийн ШУС-ийн Хүмүүнлэгийн ухааны салбар
Философи, шашин судлалын тэнхим*

Түлхүүр үг: Хүн, боловсролын зорилго, өсөлт, нийгэм, ардчилал

Товч утга: Энэхүү өгүүлэлд Ж.Дьюигийн прагматист философи дахь боловсрол, түүний зорилгын тухай асуудлыг авч үзлээ. Түүн шиг боловсролын асуудлаар насан туршидаа ажиллаж, системтэй авч үзсэн сэтгэгч Платоноос өөр бараг үгүй юм¹. Философич Ж.Дьюигийн үзэл баримтлалын онцлог нь ардчилсан нийгэмд боловсролын зорилгыг хэрхэн тодорхойлж, улмаар ямар арга зүйгээр сургалт явуулбал үр дүнд хүрч болохыг тайлбарласан байдагт оршдог. Ж.Дьюигийн философийг уншиж ойлгоход тийм хялбар бус ч анхааралтай судлавал орчин үед хэрэгтэй олон чухал санаа бий. Тийм ч учраас Ж.Дьюигийн прагматист философи ХХ зууны Америкийн боловсролын шинэчлэлийн гол загвар болж, эдүгээ ч түүний үзэл санааг судлах, түгээн дэлгэрүүлэх санаачлага дэлхийн олон улсад өрнөж байна. Үүний зэрэгцээ түүний үзлийг шүүмжлэгчид ч бас бий.

Философичдын үзэл баримтлалд боловсролын тухай асуудал ямар нэгэн хэмжээгээр судлагдсан байдаг. Хүний тухай асуудлыг Тухайн философич хэрхэн тайлбарладгаас хамаарч боловсролыг тодорхойлсон байдаг. Философич Ж.Дьюигийн хувьд хүний тухай асуудалд хандахдаа Ч.Дарвины үзлээс олон үндэслэлийг уламжлан авсаны зэрэгцээ Г.Гегель, И.Кант, У.Жеймс, Ж.Руссо нарын үзэлтэй салшгүй холбогддог.

Тиймээс нэгдүгээрт, Ж.Дьюи боловсрол, түүний зорилгыг хэрхэн тайлбарласныг авч үзэж, хоёрдугаарт, түүний уг үзэлд хандах бусад судлаачдын байр суурийн талаар энэхүү өгүүлэлд товч авч үзэх болно.

Боловсрол гэж юу вэ? гэдэг асуултанд Ж.Дьюи орчин үеийн боловсролын философийн талаарх анхны бүрэн хэмжээний бүтээл болох “Ардчилал ба боловсрол” номондоо хариулт өгчээ. Тэрбээр уг бүтээлдээ боловсролын тухай үзэл санаагаа хувьслын онолын нэр томъёог ашиглан тайлбарласнаараа онцлог юм.

Дээрх асуултанд хариулахын тулд Ж.Дьюигийн философи дахь “хүн”-ий тухай натуралист үзэл санааг авч үзэх хэрэгтэй болдог. Тэрбээр хүн бол бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл зүй, байгаль, нийгмийн хүчин зүйлийн нэгдэл. Хүн нь байгалиасаа заавал сайн төрөх албагүй ч хүн бүрт төрөлх чадвар бий гэсэн нь боловсрол бол төрөлх чадварыг өсгөн нэмэгдүүлэх явдал юм гэсэн Ж.Руссогийн үзэл санаанаас үүдэлтэй. Ж.Дьюигийнхээр хүнд тодорхой төрөлх чадвар байдаг учраас л тэрээр сайн байхын төлөө, өөрийгөө сайжруулахын төлөө оршдог. Хүний сайжрах, өөрчлөгдөх үйл явц бол тасралтгүй шинжтэй. Энэ утгаар хүн бол байнгын өсөлт (рость, growth) бүхий процессын үр дүн юм.

Цаашлаад философич Ж.Дьюи хүний амьдралын гол шинж бол өсөлт юм² гэсэн баримтлалаа дэлгэрэнгүй тайлбарласан байдаг. Түүнийхээр хүн өөрөө өсөлт мөний зэрэгцээ хүний амьдрал, нийгэм, туршилгын өөрчлөлт гэх мэт бүгд өсөлтөд хамаардаг.

Ж.Дьюигийн хэрэглэж буй энэхүү өсөлт хэмээх ойлголтыг өмнө нь Ч.Дарвин биологийн шинжлэх ухаанд авч үзсэн бол Ж.Дьюи хүн ба нийгмийн үйл явц гэсэн шинэ утга оноожээ. Ч.Дарвин Зүйлийн үүсэл номондоо байгаль дээрх амьд биетүүд хөдөлгөөнгүй тогтонги байсан юм биш, харин эволюцийн явцад дасан зохицох чадвартай нь үлдэж өдийг хүрсэн болохыг тайлбарласан байдаг. Ч.Дарвиний биологийн хувьсалын тухай үзэл санааг нийгмийн амьдралыг тайлбарлахад хэрэглэх хандлага зөвхөн Ж.Дьюид илэрдэг зүйл биш. К.Маркс, Ф.Энгельс, Х.Спенсер зэрэг сэтгэгчид нийгмийн үйл явцыг тайлбарлахдаа тус тус ашигласан байна. Харин Ф.Боаст хувьсалын онолын

¹ Ж.Энхбаяр. Ж.Дьюигийн боловсролын философийн үзэл баримтлал. – “Философи, эрхзүйн судлал” ШУА-ийн эрдэм шинжилгээний сэтгүүл. УБ.,2010. 124 дэх тал

² Dewey.J. “Democracy and Education. Free Press, NY,1997 p.44

зарчимаар хүний нийгмүүдийг хооронд нь хатуу чанд ангилах хэрэггүй бөгөөд нийгмийн ялгаатай хэлбэрүүдийг ямар нэгэн ангилалд оруулан тайлбарлахгүй байхыг уриалж байжээ.

Ж.Дьюигийн тайлбараар “Амьдралын зорилго бол өсөлт мөн. Тодорхой өсөлтөөс л дараагийн өсөлт бий болно. Энэ зарчимаар хүн бол илүү дээд өсөлт рүү тэмүүлдэг³ байна. Хүний амьдрал ийнхүү өсөлт учраас энэ нь байнгын өөрчлөлт, хөдөлгөөнд байдаг. Харин боловсрол нь хүнийг тэрхүү өөрчлөлтүүдэд дасан зохицоход сургадаг байна.

Хүний амьдралын өсөлтийг хангах гол хүчин зүйл нь боловсрол юм. Боловсрол гэдэгт хүмүүжил, сургалт гэсэн утга агуулдаг юм. Үүний шагтааныг тэрбээр өсөлтийн анхны нөхцөл бол хүний боловсроогүй байдал (immaturity) юм⁴ гэж томъёолжээ. Хүн ийнхүү боловсроогүй байдаг хэдий ч оюун ухаан хэмээх хэрэгслийн тусламжтайгаар цаашид амьдарна. Оюун ухааны тусламжтайгаар аливааг танин мэдэж амьдрахад шинжлэх ухаан, түүний арга шаарддагддаг. Түүнээс биш хүний үйл ажиллагаанд нөлөөлж байдаг, байгалиас дээгүүр бүтээгч эхлэл байдаггүй. Хүний санаа, үйл ажиллагаа, ирээдүйн төлөвлөгөөнд л бурханы тухай санаа оршдог болохоос биш, бурхан гэдэг бол бодит зүйл биш юм.

Мөн боловсрол бол хүний нийгэмших үйл явцын гол тулгуур юм⁵. Нөгөө талаас нийгэмшилт, боловсрол эзэмших гэдэг ойлголтууд үр дүнгийн хувьд давхцдаг байна.

Нэгэнт хүн нь өөрөө өсөлт мөн юм бол боловсрол бас өсөлтийн процесс болж байдаг. Гэхдээ боловсрол бол ямар нэг дээд цэгт хүрнэ гэсэн ойлголт биш, харин байнга сайжрах, өөрчлөгдөх процесс юм. Энэ утгаар боловсрол бол туршлагыг өөрчлөн зохион байгуулах, хуучин туршлагыг шинэ нөхцөлд хувирган өөрчлөх, сайжруулах үйл явц болж байдаг. Нөгөө талаас боловсрох үйл явц нь заавал хэн нэгнээр хатуу удирдуулж, зааврыг ягштал баримтласны үр дүн биш, харин суралцагч асуудлыг өөрөө хайж олоод, өөрийн болгож байдаг туршлагын өөрчлөлт юм.

Туршлагын өөрчлөлтийг Ж.Дьюи мөн л өсөлт гэж тодорхойлжээ. Мөн тэрээр туршлагын өөрчлөлтүүдийг бүхэлд нь “амьдрал” гэсэн санааг илэрхийлсэн байдаг. Энэ талаар жишээ авахдаа “Линкольны амьдрал” гэдэг номыг уншигч уг номноос түүний бие махбодид гарсан биологийн өөрчлөлтийг бус, харин туршлагын өөрчлөлтийг л олж харах болно гэжээ⁶. Хүний туулж өнгөрүүлсэн амьдрал, ажил мэргэжил, гэр бүлийн байдал, зан төлөв, олол амжилт, хувь хүний илтгэл найдвар, таашаал, баяр баясгалан, зовлон шаналлын түүхийг “амьдрал” гэнэ. Амьдрал гэдэг ойлголт бол өөртөө ёс заншил, нийгмээс тогтоосон хууль, итгэл үнэмшил, ялалт ялагдал, зугаа цэнгэл, ажил мэргэжлийг багтаадаг байна.

Туршлагад өөрчлөлт гарч буйг бид хүмүүжлээр хэмжиж болно. Ж.Дьюигийн тодорхойлсноор суралцагч сургуулийн орчноос, сургуулийн үйл явцын дүнд өөрийгөө хянах чадварыг эзэмшиж байгаа бол энэ нь хамгийн чухал хүмүүжил юм. Тухайн нэг хүний хувьд өсөлтийг хувийн сонирхол, зорилго тодорхойлдог. Тухайн нэг хүнд өсөлт явагдаж буй эсэх нь хүмүүжил, ёс суртахууны эерэг хандлага, нийгмийн хариуцлагаа ухамсарлах, өөрийгөө хянах, удирдах зэрэг туршлагын өөрчлөлтөөр илэрнэ. Энэ нь туршлагад өөрчлөлт орсноор өсөлт хангагдаж байдаг гэдгийн жишээ юм.

Түүнчлэн энэхүү өсөлтөд төгсгөл гэж байхгүй гэж Ж.Дьюи үзжээ. Хэрэв өсөлтөд төгсгөл гэж байх ёстой гэвэл тэр нь өсөлт өөрөө юм гэсэн нь түүний бодит байдал бол урсгал мөн гэсэн онтологийн баримтлалтай нь уялддаг. Эндээс боловсрол бол тасралтгүй үйл явц болохыг харж болно. Ийнхүү Ж.Дьюи боловсрол бол хүний төрөлх чадварын өсөлт төдийгүй тасралтгүй шинжтэй болохыг өөрийн үндэслэлээр дэвшүүлэн тавьсан байна.

Боловсролын зорилго юу вэ? Боловсролын зорилгыг тодорхойлохдоо дан ганц хувь хүн талаас авч онцолвол, боловсрол бол тухайн хүний амьдрах арга хэрэгсэл, хүний хөгжлийг хангах гол хүчин зүйл юм. Харин илүү өргөн хүрээнд харвал боловсрол бол нийгмийн өсөлтийн үйл явц юм. Философийн түүхээс харахад Аристотель, Платон, Күнз, Мо-ди, Ж.Локк, Ж.Руссо, И.Кант, Ж.С Милль зэрэг сэтгэгчдийн боловсролын талаарх үзэл баримтлалууд ээлж дараалан шинэчлэгдэн, нийгмийн практикт ач тусаа өгсөөр ирсэн. Одоо ч боловсролын зорилго нь нийгмийн үйл явцаас

³ Nel Noddings Philosophy of education. Third edition Westveiw press.2012 p. 26-27

⁴ Dewey, J “Democracy and Education. Free Press, NY,1997 p.35

⁵ Dewey, J “Democracy and Education Free Press, NY,1997

⁶ Dewey, J “Democracy and Education.Free Press, NY,1997 p.3

хамааран өөрчлөгдөж, шинэчлэгдсээр байна. Энэ өөрчлөлт нь нийгэм, эдийн засгийн хэрэгцээ шаардлагатай холбоотой байдаг⁷ тухай боловсролын түүхч Дэвид Тьяк тайлбарласан байдаг. Мөн энэ талаар философич Ж.Дьюи боловсролын зорилго хийгээд арга зүй нь оршин буй нийгмийн хэрэгцээ шаардлагатайгаа уялдан өөрчлөгдөж байдаг⁸ болохыг онцолжээ.

Философичдын дунд эртнээс боловсролын зорилгыг тухайн нийгэм, түүний ирээдүйтэйхолбон тайлбарлах хандлага давамгайлж байжээ. Тухайлбал, Платон Төр зохиолдоо: “Боловсрол бол төрийг сайжруулахад хамгийн чухал салбар”. Гэхдээ төр боловсролын тогтолцоог бие даалгаж, суралцагчдын чадварыг хөгжүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй хэмээн үзсэн буй. Мөн их сэтгэгч Аристотель “Боловсрол бол нийгэмд сайн үйл бүтээгч хүмүүсийг бэлтгэх зорилготой” гэсэн бол философич Ж.Локк “Боловсролын зорилго бол төрөөс иргэдийн өмч эзэмших эрхийг хамгаалдаг сайн нийгмийг бий болгох явдал бөгөөд нөгөө талаас хүмүүс боловсролын тусламжтайгаар эрх баригчдын дарангуйллаас сэргийлэх чадвартай болдог” гэсэн байдаг.

XX зуунд боловсролын зорилгыг нийгмийг өөрчлөн сайжруулах гол арга мөн болохыг үндэслэсэн философич бол Ж.Дьюи юм. Тэрээр ардчилсан улс нь боловсролын зорилгыг ардчиллыг хөгжүүлж бэхжүүлэхэд чиглүүлэх ёстой. Ардчилсан нийгэм нь өөрийн мөн чанарт тохирсон боловсролын үйл явц, зохион байгуулалттай байх ёстой гэж үзжээ.

Ж.Дьюи боловсролын зорилго бол мэдлэг биш, харин олж авсан мэдлэгийнхээ үндсэн дээр үйлдэл хийх явдал юм гэсэн философич Г.Спенсер үзэл санааг баримталж, олон арван жилийн турш боловсролын зорилгыг мэдлэг дамжуулах үйл явц болгож ирсэнд шүүмжлэлтэй ханджээ. Тэрээр нэгдүгээрт боловсролын зорилго нь суралцагчийн хэрэгцээ сонирхолд суурилсан байх, хоёрдугаарт нийгмийн цаашдын хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлэхүйц байх хэрэгтэй гэсэн санааг дэвшүүлсэн байна.

Харин боловсролын зорилгыг тодорхойлохдоо тэрээр дараах үзэл баримтлалыг удирдлага болгосон байна. Үүнд:

1. Туйлын үнэн гэж байхгүйтэй адил туйлын шинжтэй, хийсвэр зорилго тавьж болохгүй. Боловсролын зорилго гэдэг бол үнэн хэрэгтэй хийсвэр ойлголт юм. Харин тусгаар хүн л өөрийн зорилготой байдаг. Тиймээс боловсролын зорилго нь ардчилсан нийгмийн одоо болон ирээдүйд тулгарч болох бэрхшээлийг даван туулахад хүнээс шаардагдах чадварыг олгох, хувь хүнд үүссэн хэрэгцээ шаардлагад суурилах ёстой. Боловсролын зорилго бол суралцагчийн оюуны болон ёс суртахууны хөгжил, ардчилсан нийгмийн биеэ даасан иргэн байхад дэмжлэг үзүүлэхүйц байх ёстой. Үүний тулд боловсролын зорилго суралцагчийн өмнө тулгамдаж буй асуудалтай нягт холбоотой байх нь чухал юм.
2. Сургалт нь багш болон суралцагчдын хамтын оролцоонд тулгуурласан байх
3. Бодит байдал байнга хувьсан өөрчлөгдөж байдаг тул боловсролын зорилгыг өөрчлөгдөж болохуйцаар уян хатан тодорхойлох зэрэг юм.

Эндээсээ тэрбээр “боловсролын зорилго бол суралцагч өөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болоход чиглэх ёстой”⁹ бөгөөд боловсролын эцсийн зорилго бол сайн сайхан нийгэм (ардчилал) байгуулах явдал мөн гэсэн дүгнэлтийг хийжээ. Түүнийхээр хүн төрөлхтөнд ардчилсан нийгэм хэрэгтэй гэвэл тухайн нийгмээ төгөлдөржүүлэх ажлыг боловсролын салбараар дамжуулан хийх нь хамгийн зөв арга зам. Боловсролын салбарт хийгдэж буй өөрчлөлтүүд алгуурхан хийгддэг тул энэ нь нийгмийн гишүүдэд дарамт болдоггүй, нөгөө талаас хүч хэрэглэх үйлдлээс ямагт хол байдаг.

Ж.Дьюи боловсролын зорилгыг ардчилсан нийгмийн өөрчлөн сайжруулахад чиглүүлж, улмаар боловсрол олгох арга зүй, үйл явц нь уг зорилготойгоо уялдсан үзэл санааг дэвшүүлсэн байдаг. Суралцагч сургуулийнхаа алхам бүрт ардчилсан уур амьсгал, шийдвэрийн дунд байж, өөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэх бүрэн бололцоо нөхцөлөөр хангагдаж, хичээлийн явцад дан ганц сонсох биш, үйлддэг (судалгаа хийдэг) байхыг чухалчилсан. Ж.Дьюи ийнхүү “Боловсролын гол зорилт бол хүн нэг бүрийг нийгмийн өөрчлөлтөнд бэлтгэх явдал” бөгөөд боловсрол нь хүүхдэд гаднаас тулган нааж буй зүйл

⁷ Tyack, D. B. Ways of seeing: An essay on the history of compulsory schooling. Washington. 1988. p. 24-59

⁸ Dewey, J *Individual Psychology and Education* 1936, Volume XII

⁹ Sharma, Dr. Principles of education. India. 1992. p.205

биш, харин хүүхдийн төрөлхөөс заяагдсан чадварын өсөлт хөгжилт юм¹⁰ гэдгийг илэрхийлснээрээ орчин үеийн боловсрол судлалд өөрийн байр суурийг бий болгож чаджээ.

Философийн аль нэг урсгал чиглэлд боловсролын зорилгыг тодорхойлсноор боловсролын практик үйл ажиллагаа эхэлдэг. Орчин үеийн боловсролын практикт прагматизмаас гадна экзистенциализм, необиховиоризм зэрэг үзэл баримтлалууд нөлөө бүхий байна. Тэдгээр нь боловсролын зорилгыг ялгаатайгаар авч үздэг болохыг судлаач Б.Жавзан дараах байдлаар ерөнхийлсөн байна. Үүнд¹¹:

Урсгалууд	Боловсролын зорилго	Бие хүн төлөвшихөд нөлөөлөх гол нөхцөл
Прагматизм	Хүний төрөлхийн авьяас чадварыг хөгжүүлж, орчиндоо дасан зохицох	Нийгмийн орчин
Экзистенциализм	Бие хүний өөрийн хөгжлийг хангах	Хүний бодгаль ахуй
Необихевиоризм	Нийгэмдээ зохицсон дуулгавартай бие хүнийг төлөвшүүлэх	Нийгмийн орчин
Неопрагматизм	Хүний дотоод шинж чанарыг нээж, өөрийг нь таниулах	Өөрийн “би”-г таньж мэдэх үйл явц

Ж.Дьюигийн боловсролын талаарх үзэл баримтлалд хандах эсрэг тэсрэг олон хандлагууд байдаг. Нэг хэсэг нь түүнийг Америкийн боловсролын салбарыг аврагч гэж үзэж байхад, нөгөө хэсэг нь түүнийг Америкийн боловсролын салбарт үүссэн идээ, буглаа нь түүнтэй холбоотой¹² гэж шүүмжилж байна. Энэ шүүмжлэлүүл 1950-аад оны үед эхлэлтэй бөгөөд Оросын судлаач В.Е Шевкин Ж.Дьюиг шинжлэх ухааны заналт дайсан, өөрийн үзлийг дэлхий дахины систем мэтээр сурталчилдаг гэж сөргөөр үнэлсэн байдаг бол Америкийн судлаач Хенри Т.Эдтондсон¹³ Америкийн боловсролын уналт нь Ж.Дьюигийн үзэл санаанаас үүдэлтэй байж болох тухай үндэслэлийг дэвшүүлсэн байна. Үнэхээр ч 1950-1960-аад оны үеийн Америкийн боловсролын салбар уналтанд орж, дараагийн 10 жилд боловсролын чанарыг сайжруулах арга замыг хайсан билээ. Гэвч орчин үед дахин Ж.Дьюигийн үзэл санааг сэргээн судлах шаардлага үүссэн нь тохиолдлын хэрэг биш юм.

Харин Английн аналитик философич Р.С Петерс “Ж.Дьюигийн боловсролын талаарх үзэл баримтлалыг ерөнхийд нь хүлээн авч болно. Гэхдээ тэр “purpose”, “aim” гэсэн үгнүүдийг адил утгаар хэрэглэсэн нь алдаатай. Боловсролын салбарт эдгээр үг нь ялгаатай утга илэрхийлдэг бөгөөд “purpose” буюу зорилго гэдэг нь үйлдлийн шалтгаантай холбоотой байдаг. Тухайлбал ямар нэгэн үйл ажиллагаа өрнүүлж буй хүнээс үүнийг хийж байгаа зорилго чинь юу юм бэ? гэж асуухад хэрэглэгдэнэ. Харин “aim” буюу зорилгод зорилго гэдэг үг нь анхаарал, хичээл зүтгэл, оролдлогын дүнд тухайн төлөвлөсөн байнд хүрэх үйлдлийг заана¹⁴ гэсэн байна. Гэвч Ж.Дьюи боловсролын зорилгын тухай асуудлыг ярихдаа аналитик хэл шинжлэлийн задлан шинжилгээ хийх зорилго тавиагүй байсан билээ.

Мөн ардчилсан нийгэмд хэрэгцээтэй иргэнийг бэлтгэх нь боловсролын салбарын гол анхаарах асуудал мөн гэсэн Ж.Дьюигийн үзэл санааг шүүмжлэгчид ч бас байдаг. Тэдний нэг болох Америкийн судлаач Ж.Конт “Боловсролын зорилгыг нийгмийн гишүүн бэлтгэхэд чиглүүлсэн нь хувь хүний хөгжлийн асуудалд бага анхаарахад хүргэсэн. Харин хүн бол нийгэмд хэрэгтэй зүйлийг сурч мэдэх биш, харин өөрт хэрэгтэй зүйлийг сурч мэдэж, улмаар нийгмийн амьдралд оролцогч болж, шаардлагатай бол нийгмийн үйл явцыг өөрчлөж чадахуйц ур чадвар бүхий хувь хүн болоход

¹⁰ Н.Бэгз нар. “Боловсролын философи” УБ.,2012. 184 дахь тал

¹¹ Б.Жавзан Боловсрол судлалын үндэс УБ.,2005 40 дэх тал

¹² Nel Noddings Philosophy of education. Third edition Westveiw press.2012 p.24

¹³ Henre T.Edmondson III John Dewey & Decline Of American Education: How Patron Saint Of Schools Has Corrupted Teaching & Learning USA,2006

¹⁴ R. S. Peters: Education as initiation, 1964, in: R. D. Archambault (Ed.): Philosophical analysis and education. Routledge & Kegan Paul, London 1965, p. 97 Дам ишлэв

боловсролын зорилго орших ёстой” гэсэн байна.

Харин судлаач М.Адлер нь Ж.Дьюи, Ж.Конт нарын үзлийг судласны эцэст тэдний үзлийг нэгтгэх оролдлогыг хийж, өөрийн санаагаа дараах байдлаар томъёолжээ. Үүнд: “Боловсролын зорилго бол нэгдүгээрт, иргэн хүнийг төлөвшүүлэх, хоёрдугаарт, хувь хүний хөгжлийг хангах, гуравдугаарт, мэргэжлийн боловсрол олгоход оршино”¹⁵ гэжээ. М. Адлер боловсролын зорилго бол дан ганц ардчиллын зарчмыг хэрэгжүүлэх хувь хүнийг бэлтгэхэд анхаарах биш, харин чөлөөт иргэн хүнийг бэлтгэхэд илүү анхаарвал зохино. Суралцагч ардчилсан үзэл санааг сохроор хүлээн авахдаа гол биш, харин тэд тэрхүү үзэл санаандаа анализ хийж чаддаг болох нь, ардчилсан засаглалд дэмжлэг үзүүлж чадахуйц байх нь чухал гэсэн байна.

Ж.Дьюигийн үзэл санаанд шүүмжлэлтэй хандсан судлаачид түүний заах аргын тогтолцооны хэд хэдэн сөрөг талыг нь тодорхойлсон. Үүнд:

а. оюун ухааны ба сэтгэл санааны хөгжил дэх аяндаа өрнөх үйл ажиллагааны ач холбогдлыг хэтрүүлж үнэлсэн,

б. зохион байгуулалттай сургалтаас татгалзаж, хүүхдийн сонирхолд нийцсэн сохор судалгааг дэмжсэн,

в. боловсролын агуулгыг тодорхойлохдоо суралцагчдын эрэлт хэрэгцээг хэт үнэлсэн,

г. хүүхдийн хүмүүжилд шинжлэх ухааны мэдлэгийн үүргийг бууруулсан явдал юм.

Ж.Дьюигийн боловсролын философийн талаар ялгаатай үзэл санаанууд байсаар байгаа хэдий ч орчин үеийн боловсролын шинэчлэлд эрэлтийг буюу суралцагчийн сонирхлыг харгалзан үзэхээс өөр аргагүй болжээ. Өнөө үед боловсрол нь нийгмийн үйлчилгээний салбар гэсэн үүргээсээ давж, өрсөлдөөний салбар болсон. Суралцагчийн сонирхлыг дагаж хичээл, багш, цаг, хөтөлбөр, суралцах хэлбэрийн сонголт бий болсон. Дэлхийн өндөр хөгжилтэй орны их, дээд сургуулиуд оюутнаа сонголт хийх бүх нөхцлөөр хэрхэн хангаж буй байдал, хамтын судалгааг өрнүүлж чадаж буй байдлаараа өрсөлдөх болсон зэрэг нь Ж.Дьюигийн үзэл санааны нөлөө билээ. Манай улсад өрнөж буй боловсролын чанарын шинэчлэлд ч Ж.Дьюигийн прагматист философийн үндэслэлүүд ихээхэн ач холбогдолтойг энд мөн тэмдэглэе.

Боловсрол, шинжлэх ухааны яамнаас бага, дунд боловсролын чанарын шинэчлэлд хүүхэд бүрийн төрөлх чадварыг хөгжүүлэх, хичээлийг судалгаа хэлбэрт оруулах, тулгарсан асуудлыг шийдэж чаддаг иргэн болоход нь чиглэсэн агуулгын болон арга зүйн шинэчлэлүүд хийгдэж байгаа нь Ж.Дьюигийн үзэл санаатай уялдаж байна. Тухайлбал Ж.Дьюигийн анхлан санаачилсан лаборатори сургуулийн загвараар манай улс ерөнхий боловсролын сургуулиа зохион байгуулах ажил хийгдэж байна. Тиймээс Ж.Дьюигийн үзэл санааг илүү гүнзгийрүүлэн судлах хэрэгцээ шаардлага байгаа юм.

НОМ ЗҮЙ

1. Dewey, J “Democracy and Education. Free Press, NY,1997
2. Dewey, J Individual Psychology and Education 1936, Volume XII
3. Nel Noddings Philosophy of education. Third edition Westveiw press. 2012
4. Tyack, D. B. Ways of seeing: An essay on the history of compulsory schooling. Washington. 1988
5. Dr.Sharma, Principles of education. India. 1992
6. Ж.Энхбаяр. Ж.Дьюигийн боловсролын философийн үзэл баримтлал. - “Философи, эрхзүйн судлал” ШУА-ийн эрдэм шинжилгээний сэтгүүл. УБ.,2010
7. Н.Бэгз нар. “Боловсролын философи” УБ.,2012
8. Б.Жавзан Боловсрол судлалын үндэс УБ.,2005
9. Henre T.Edmondson III John Dewey & Decline Of American Education: How Patron Saint Of Schools Has Corrupted Teaching & Learning USA, 2006
10. Adler, Mortimer J.; On Behalf of the Members of the Paideia Group (1982). The Paideia Proposal: An Educational Manifesto. New York: Simon & Schuster.

¹⁵ Adler, Mortimer J.; On Behalf of the Members of the Paideia Group (1982). The Paideia Proposal: An Educational Manifesto. New York: Simon & Schuster.

ABSTRACT

In XX century, J.Dewey is a founder who initiated an idea that education aim is the main key to evolve the social. In his view, education is the key support for the socialization process, and it is the key factor for supplying human life growth. Even though there are fluent of counter approaches to J.Dewey's view about education, but I discuss that his pragmatic view is important for Mongolia education reform.